

Luonnontuotteet huoltovarmuuden tukena

6.3.2023

Liiketoimintaa luonnosta -hanke eli SUVI-hanke järjesti Ähtärissä tiistaina 21.2. huoltovarmuusteeman seminaarin. Tapahtumassa käsiteltiin metsiin perustuvia luonnontuotteita huoltovarmuuden tukena. Aihe on ajankohtainen ja tärkeä, kun Venäjän sota alkoi Ukrainassa noin vuosi sitten. Toiminnanjohtaja **Paula Erkkilä** avasi tilaisuuden hotelli Mesikämmenessä.

Ministeri Savolan etätervehdys

Puolustusministeri **Mikko Savola** toi valtiovallan tervehdyksen hotelli Mesikämmenessä järjestettyyn tilaisuuteen. Savolan mukaan suomalainen ruoka on osa maamme kokonaisturvallisuutta ja kriisinkestävyyttä. Ruokaturva on tärkeä asia Ukrainan sotatilanteessa.

Suomi on toisaalta saari ja merikuljetukset ovat tärkeitä Suomelle. Kotimaista ruokaa tarvitaan tänään ja tulevaisuudessa ministeri Savolan mukaan, mutta tuottajan on saatava työstään riittävä korvaus. Etelä-Pohjanmaa on tärkeä ruokamaakunta. Ministeri Savolan mukaan maanpuolustuksen kentällä yksikään sotilas ei tyhjällä vatsalla marssi.

Asevelvollinen voidaan varata tärkeisiin

siviilitehtäviin

Insinöörieverstiluutnantti **Vesa Kivelä** edusti tilaisuudessa Puolustusvoimain Räjähdekeskuksesta. Yleisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa Suomen naapurimaa eli Venäjä käy sotaa Ukrainassa. Jokainen jäsenmaa puolustaa itseään EU:ssa. Lisäksi Suomen NATO-jäsenyyskeskustelu on parhaillaan käynnissä.

Yhteiskunnan eri sektoreilla on olemassa valmiussuunnitelmat mahdollisten kriisitilanteiden varalle. Perinteisten turvallisuusuhkien lisäksi mm. ilmastonmuutos, luonnononnettomuudet, energiasektorin tuotantokatkokset tai kyberuhat voivat luoda yhteiskuntaan kriittisiä tilanteita.

Yhteiskunnan on tärkeää turvata väestön ja tuotannollisten kotieläinten ravinto mahdollisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Keskeistä huoltovarmuudessa on kansallinen maataloustuotanto ja kotitalouksien oma varautuminen. Huoltovarmuuskeskus on alan tärkeä toimija mm. ruoka- ja energiasektoreilla.

Yritykset ja muut toimijat voivat tehdä henkilöstölle ns. VAP-varauksia, joissa asevelvollisuuden piiriin kuuluvia kansalaisia voidaan poikkeusoloissa varata maatalouden ja muiden yhteiskunnan kannalta tärkeiden sektoreiden tehtäviin.

Insinöörieverstiluutnantti Vesa Kivelä kertomassa julkisia tietoja turvallisuustilanteesta ja huoltovarmuudesta (Kuva: Risto Lauhanen).

Luonnontuotteissa mahdollisuuksia

Aana Vainio Lillukkametsän edustajana kertoi metsiin perustuvien luonnontuotteiden mahdollisuuksista. Luonnontuote on luonnosta poimien kerätty tai saatu tuote, tuotteen osa tai raaka-aine. Kaikkia luonnontuotteita ei saa kerätä jokamiehenoikeuksien puitteissa. Muun muassa koivunmahlaa, pakurikääpiä tai kuusenkerkkiä ei saa kerätä ilman maanomistajan lupaa.

Suomen marjasato voi olla yli 500 000 000 kg vuodessa, mutta siitä kerätään vain 3-10 % talteen. Marjoilla on myös terveysvaikutuksia. Luonnonyrttejä ja villivihanneksia on muutamia kymmeniä lajeja. Luonnontuotteiden kuivaus on toimiva ratkaisu, sillä sähköpula ja -katkokset voivat pilata pakasteet. Tattien säilyttäminen öljyssä toimii karjalaisen perinteen mukaan.

Luonnonkasvit pitää tuntea. Lisäksi on hyvä tietää, mikä kasvi sopii tai ei sovi itselle. Luonnonkasvien kanssa on saattanut ilmetä yksilöllisiä allergisia reaktioita.

Luonnontuoteala nosteessa

Suomen metsäkeskuksen **Marko Ämmälä** kertoi metsiin perustuvien luonnontuotteiden tilannekuvasta. Ala on vielä pieni ja se kaipaa logistiikkaa ja volyymia. Alalla on ollut vähän innovaatioita. Toimiala on kuitenkin kasvuala. Kuusenkerkkä ja koivunlehdet ilman tuotantopanoksia ovat potentiaalisia raaka-aineita. Ne ovat satovarmoja luonnontuotteita ja metsänomistajat ovat usein tavoitettavissa.

Metsäkeskus tekee luonnontuotealan tulevaisuusraportteja. Kasvunäkymiä on, ja luomu on nosteessa. Korkean jalostusasteen lopputuotekysyntä on kasvamassa. Alan osaamista on vahvistettava ja saatava kokonaisnäkemys keruuseen, jalostukseen ja myyntiin. Varaston hallinta on ollut alan haasteena sesonkituotteissa Marko Ämmälän mukaan. Suomen metsistä valtaosa on luomukeruukelpoista, mutta byrokratia on ollut luomun haasteena.

Ulkomaisen työvoiman saanti haasteena

Kauhavalainen **Arja Raatikainen** toimii puutarha-alan konsulttina. Työntekijöiden saaminen ja asemointi on tullut alan haasteeksi, kun enää ei alalle saada kotimaista työvoimaa. Kotimaisista luonnonmarjoista enimmän osan eli 80-90 prosenttia ovat keränneet ulkomaiset poimijat.

Viime aikoina on luonnosteltu alan uusia säädöksiä. Kausityölakiin on ollut vireillä muutos, jossa yrittäjämäiset poimijat olisivat jatkossa työsuhteisia alan yrityksissä.

Lainsäädäntöön tuli kuitenkin aikalisä, ja vanha käytänne jatkuu vielä. Muun muassa palkkaa nauttivilla työntekijöillä on oltava oikeus mm. julkiseen terveydenhoitoon, jota siis pitäisi Suomessa järjestää esimerkiksi ukrainaksi.

Olisi lisäksi haastavaa tehdä poimijoille työvuorolistat ja viikkotyöajat vaihtuvien kesäsateiden ja helteiden keskellä. Palkansaajilla pitää olla takuupalkat ja palkan sivukulut alalla, jossa marja- ja sienisadot riippuvat

kesäkauden sääoloista.

Työvoiman välityspalkkio on voitu määritellä ihmiskaupaksi. Työntekijöiden pitkät matkat ja matkakulut ovat suuret. Monen yrittäjän mielestä suomalainen lupabyrokratia on suomalaisen työelämän haasteena.

Lisäksi monet ulkomaalaiset poimijat ovat kotimaissaan tottuneet autoritääriseen käskykulttuuriin. Heille suomalainen itseohjautuvuus voi osin olla uusi asia.

Kehittyvä Tuomarniemen metsäopetus

Ähtärin Tuomarniemen metsäopetus täyttää 120 vuotta kuluvana vuonna. **Johanna Salla-Uiton** mukaan Tuomarniemi tunnetaan metsäkonekouluna. Lisäksi se tunnetaan naisten metsäkoulusta. Tuomarniemelle on suunniteltu uusi Sedun puukampus, jossa jatkossa toimii myös Ähtärin lukio.

Luonnontuotealalla tarvitaan alan osaamista ja koulutusta. Sedu Tuomarniemellä alkaa uusi Luontoalan ammattitutkinto 31.3.2023. Tavoitteena jatkossa on, että alalla osataan mm. luontoalan tuotteistamisprosessit sekä taidot toimia erä- ja luontoympäristössä.

Hankkeet tekevät uusia avauksia

Huoltovarmuusteeman tapahtuma oli uusi SUVI-hankkeen avaus. SUVI-hanketta päärahoittaa Leader Kuudestaan toimintaryhmä. Lisäksi Leader Yhyres rahoittaa hanketta. Suomen metsäkeskus Seinäjoella ja Seinäjoen ammattikorkeakoulu osallistuvat hankkeen toteutukseen. Hanke on tehnyt yhteistyötä virolaisen Põlvamaan Leader-ryhmän kanssa. Hanke päättyy 30.6.2023.

Risto Lauhanen, MMT
SeAMK

Kirjoittaja toimii asiantuntijana SUVI-hankkeessa.